

Список використаних джерел:

1. Амосов О. Формування людського капіталу в умовах інноваційної економіки: методологічний аспект: [Електронний ресурс] / О. Амосов, А. Дегтяр // Публічне управління: теорія і практика. – 2011 – №3 (7). – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/2011_3/doc/08.pdf.
 2. Васильченко В.С. Управління трудовим потенціалом: [навч. посіб.] / В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова, Л.П. Керб. – К.: КНЕУ, 2005. – 403 с.
 3. Грейсон Дж. Американський менеджмент на порозі ХХІ века / Дж. Грейсон, К. О'Делл. – М.: Экономика, 1991. – С. 196, 267.
 4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [підручник] / О.А. Грішнова. – [3-тє вид., випр. і доп.] – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559 с.
 5. Кір'ян Т. Нове в теорії, методології та практиці людського капіталу / Т. Кір'ян, Ю. Куліков // Аспекти праці. – 2008. – № 4. – С. 26-31.
 6. Макконел К.Р. Экономика: В 2 т. / пер. с англ. / К.Р. Макконел, С.А. Брю. – Баку, Азербайджан. 1992. – Т. 1. – 399 с.
 7. Публікація документів Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/operativ2015>.
 8. Dale Colyer, P. Lynn Kennedy, R. Paul Krugman et al. editors. Competition in agriculture: the United State in the World Market. – NY.: Food Products Press, 2000. – 323 p.
- Рецензент – д.е.н., професор Писаренко В.В.*

УДК 332.155

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЇЇ ВИДІВ

Єщенко І. В., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто ряд підходів до визначення категорії «економічна ефективність», а також подано класифікацію видів даного поняття з огляду на низку диференціюючих ознак. Досліджено думку ряду вітчизняних і зарубіжних учених щодо визначення поняття економічної ефективності виробництва, узагальнено дану категорію та виділено її ключове значення. Доведено, що економічна ефективність є одним із ключових показників діяльності підприємства, за допомогою якого можна визначити, на скільки раціонально використовуються наявні ресурси. Досліджено підходи до кількісного визначення економічної ефективності через зіставлення витрат і результатів діяльності.

Ключові слова: економічна ефективність, ефективність виробництва, показник, результативність, продуктивність, затрати.

Постановка проблеми. Підвищення економічної ефективності виробництва є одним із ключових завдань діяльності не тільки підприємства, а й галузей економіки в цілому. Саме ефективність виробництва є чи не найважливішою якісною характеристикою господарювання. Поняття ж економічної ефективності часто ототожнюють із результативністю, як однією із форм вираження мети виробничого процесу. Досить важливим є розуміння того, що основною проблемою підвищення економічної ефективності виробництва є забезпечення зростання обсягу виробництва продукції на кожну одиницю витрачених матеріальних, фінансових чи трудових ресурсів.

Із наукової точки зору розрахунок економічної ефективності має досить важливе значення, оскільки на її основі оцінюється ефективність роботи підприємства, його підрозділів, планується подальша стратегія розвитку, визначаються результати використання ресурсного потенціалу (робочої сили, фінансів, основних засобів тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття економічної ефективності є досить популярним серед зарубіжних і вітчизняних науковців. Так, питанню підвищення економічної ефективності виробництва присвячено значну кількість наукових праць серед дослідників із країн з розвинутою економікою. Досить ґрунтовні дослідження проводилися представниками школи «наукового менеджменту», засновником якої став американський інженер Ф. Тейлор (1856-1915). Пізніше проблемами управління виробництвом та його ефективністю займався американець Г. Черч, проблемою раціоналізації організації праці – Г. Емерсон та інші вчені. Вагомий внесок у дослідження виробництва зробив російський вчений А. К. Гастев, який особливу увагу приділяв дослідженням із організації ефективної праці [5]

Крім того, питаннями економічної ефективності також приділяється значна увага у вітчизняних наукових колах. Звісно, сутність даного поняття з точки зору різних вчених набуває різних трактувань. Так, В. В. Бочаров відзначає, що економічна ефективність діяльності підприємства визначається показниками рентабельності [3]. А от А. Д. Шеремет вважає, що ефективність економічних процесів вимірюється шляхом зіставлення результату (ефекту) і витрат [7].

Зазначимо, що в часто у вітчизняній економічній літературі для характеристики економічної ефективності виробничо-господарської діяльності використовується поняття «результативність», а також «продуктивність», які в певній мірі є тотожними по змісту до терміна «економічна ефективність» [1].

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення визначення поняття «економічної ефективності» та систематизація видів економічної ефективності щалежно від класифікаційних ознак.

Для досягнення поставленої мети було виділено такі *завдання*:

- з'ясувати основні підходи до визначення поняття «економічна ефективність»;
- визначити найбільш впливові показники, що характеризують економічну ефективність;
- здійснити класифікацію видів економічної ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «ефективний» означає «той, що приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший результат, дієвий» [6]. В економічній енциклопедії зазначається, що ефективність – це здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту, тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [4].

Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень. Економічна ефективність виробництва в підприємствах та об'єднаннях ви-

значається як народногосподарська ефективність, економічна ефективність галузей і виробництва окремих продуктів, а також господарської діяльності підприємств і окремих заходів.

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з 1 га земельної площі при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції. Ефективність сільського господарства включає не тільки співвідношення результатів і витрат виробництва, в ній відбивається також якість продукції і здатність її задовольнити певні потреби споживача. При цьому підвищення якості сільськогосподарської продукції вимагає додаткових затрат живої і уречевленої праці [2].

Загальновідомо, що діяльність будь-якого підприємства спрямована на досягнення того чи іншого результату, який є недосяжним без здійснення певних затрат. Поняття ж економічної ефективності характеризує, на скільки раціонально використовуються наявні ресурси на підприємстві, перетворюючись у позитивний кінцевий результат.

Якщо узагальнити підходи до кількісного визначення економічної ефективності, то її визначення можна подати у вигляді наступної формули:

$$E = P/V, \quad (1)$$

де P – результат, V – витрати.

Саме через зіставлення витрат і результатів можна оцінити значення економічної ефективності діяльності чи то окремого підприємства, чи то цілої галузі або ж економіки в цілому. Виходячи із цих величин, існує ряд додаткових варіантів розрахунку економічної ефективності через зіставлення витрат із результатами (див. табл.).

Отож, ключовими категоріями в оцінці ефективності є виробничі витрати й результати діяльності. Суть формування виробничих витрат як системного комплексного елемента ринкового механізму полягає в прагненні виробників звести їх до мінімуму з метою максимізації прибутку (тобто результату).

Оскільки економічна ефективність формується під впливом чинників, які визначають динаміку економічних витрат і економічних результатів, то доцільно уточнити теоретичну сутність економічних результатів і витрат.

Таблиця 1

Варіанти розрахунку показників економічної ефективності

Показник	Пояснення значення показника
P/V	характеризує результат, отриманий з одиниці витрат
V/P	питома величина витрат, що припадає на одиницю результату
$P-V$	абсолютна величина перевищення результатів над витратами
$(P-V)/V$	ефект, отриманий з одиниці витрат
$(P-V)/P$	питома величина ефекту, що припадає на одиницю отриманих результатів

Джерело: складено за даними [1]

Існує три основні підходи до визначення змісту витрат [1]:

- ресурсний (під ефективністю виробництва розуміється отримання максимальної кількості можливих благ від наявних ресурсів);
- витратний (під ефективністю виробництва розуміють співвідношення результатів і поточних витрат);
- ресурсно-витратний (економічний результат співвідноситься з вартістю виробничих ресурсів і поточними виробничими витратами).

Рис. 1. Класифікація видів економічної ефективності

Джерело: складено за даними [1, 2]

Із наведених вище визначень стає зрозуміло, що основним завданням під час визначення економічної ефективності є оцінка результатів діяльності. До результатів належать обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному вираженні або прибуток.

Класифікувати економічну ефективність можна за досить значною кількістю критеріїв: за методами розрахунку, за одержаними результатами, за видами господарської діяльності, типом економічного зростання, характером витрат тощо.

Важливо, на нашу думку, визначити ключові критерії, що в першу чергу впливають на значення економічної ефективності для того, аби здійснити узагальнену класифікацію даного поняття (див. рис.).

Виходячи із викладеного вище можемо дати наступне визначення поняттю економічної ефективності: це загальна системна оцінка кінцевих ре-

зультатів діяльності підприємства (структурного підрозділу, галузі, економіки) за певний визначений період з урахуванням оцінки використання наявних ресурсів.

Висновки. 1. Поняття економічної ефективності є досить широко досліджуваним як серед вітчизняних вчених, так і в колах зарубіжної економічної думки. В основному дане поняття ототожнюється із термінами «продуктивність» та «результативність».

2. Показниками, що мають найсуттєвіший вплив на значення економічної ефективності є значення витрат та результатів діяльності. Саме від цих величин залежить економічна ефективність діяльності.

3. Економічна ефективність класифікується за низкою ознак, найбільш поширеними серед яких є: витрачені ресурси, результати діяльності, метод розрахунку та рівень визначення.

Список використаних джерел:

1. Братанич Б. В., Полозова Т. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів // Економіка промисловості. – 2010. – №4. – с. 153-155.
2. Білецька К. Ю Сутність категорії «економічна ефективність виробництва» [Електронний ресурс]. – режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua
3. Бочаров В. В. Финансовый анализ / В. В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2007. – 240 с.
4. Економічна енциклопедія в 3х томах (Т. 2). К., вид. центр «Академія» 2000. Тернопіль. Академія народного господарства. 2000.
5. Производственный менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. проф. Ильенковой С. Д. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000.
6. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків.: Фоліо, 2006. – 623 с.
7. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А. Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 415 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В. І.

УДК 336.76

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА НА ГРОШОВОМУ РИНКУ

Зоря С. П., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено сутність та призначення фінансового посередництва на грошовому ринку. Здійснено систематизацію наукових поглядів вітчизняних вчених-економістів стосовно сутнісно-змістовного наповнення категорії «фінансове посередництво». Запропоновано авторське визначення терміна фінансове посередництво. Удосконалено класифікацію фінансових посередників в залежності від можливості впливати на пропозицію грошей в обігу. З'ясовано роль фінансового посередництва в контексті підвищення ефективності розміщення інвестицій та стимулюванні діяльності господарюючих суб'єктів. Визначено модель структурної організації фінансового сектору України. Досліджено особливості функціонування банків та страхових компаній як провідних суб'єктів фінансового посередництва на грошовому ринку України.

Ключові слова: фінансове посередництво, грошовий ринок, фінансова система, фінансовий посередник, банки, небанківські установи.